

Club de lectura de la Biblioteca de Castellterçol.

Sessió extraordinària del 18 juny de 2008: *Les veus del Pamano*, de Jaume Cabré (2004). Barcelona: Proa, 2004. Amb la presència de l'autor!

AUTOR

Jaume Cabré va néixer a Barcelona el 1947. Va començar a escriure quan encara estudiava filologia a la Universitat de Barcelona. Un cop llicenciat, es va dedicar durant molts anys a l'ensenyament de la llengua i la literatura catalanes a Barcelona, Vila-real (Plana Baixa) i Terrassa. El 1974 va publicar el seu primer llibre, el recull de narracions *Faules de mal desar*. Des d'aleshores ha publicat diverses novel·les, entre les quals destaquen *La Teranyina* (1984), *Fra Junoy o l'agonia dels sons* (1984), *Senyoria* (1991), *L'ombra de l'eunuc* (1996) i *Les veus del Pamano* (2004). Destaquen també dos volums de narracions: *Llibre de preludeis* (1985) i *Viatge d'hivern* (2000), i els assaigs *El sentit de la ficció* (1999), una reflexió sobre l'escriptura i el propi procés creador, i *La matèria de l'esperit* (2005). Al mateix temps s'ha dedicat a la ficció televisiva, i és autor de les sèries *La Granja* (TV3, 1988-1991), *Estació d'Enllaç* (TV3, 1994-1998) i *Crimis* (TV3, 1999), a més de diversos guions cinematogràfics. També ha debutat en teatre amb l'obra *Pluja seca* (2001), estrenada al Teatre Nacional de Catalunya.

Les seves novel·les han estat a bastament traduïdes. Ha rebut cinc vegades el premi Crítica «Serra d'Or» (1981, 1985, 1991, 1997, 2001); tres vegades el premi de la Crítica Catalana (1985, 1997, 2005); la Lletra d'Or (1997), i molts altres premis com el Sant Jordi, el Prudenci Bertrana o el Joan Crexells. L'any 2003 li fou concedit el premi dels escriptors catalans a la trajectòria literària.

És col·laborador habitual del diari *Avui* i membre de l'Institut d'Estudis Catalans.

OBRA

Les veus del Pamano està ambientada entre el 1943 i el 2002 en un poble imaginari de la vall d'Àssua (Pallars Sobirà), al cor del Pirineu català, per bé que la història també es desenvolupa a Barcelona i al Vaticà. Tina Bros, barcelonina, mestra de Sort i fotògrafa aficionada, descobreix a l'escola abandonada del poble de Torena una llibreta que conté uns escrits autobiogràfics d'Oriol Fontelles, barceloní, antic mestre del poble i pintor aficionat, ahora que reconegut heroi franquista. El quadern li revela la veritable història de l'Oriol Fontelles, que la Tina maldarà per donar a conèixer perquè la seva memòria no es perdi. Cabré va saltant d'un any a un altre, tot fent avançar l'argument per mitjà de diferents històries paral·leles, en un atractiu i eficient llenguatge cinematogràfic que atrapa el lector fins al final.

SUGGERIMENTS PER A LA LECTURA

- ¿Què són les veus del Pamano?
- ¿Podríem dir que a través de la novel·la es fa una defensa de la recuperació de la memòria històrica?
- ¿Qui o què representa el personatge de la Tina?
- ¿Penseu que un crim pot prescriure des del punt de vista moral?
- ¿Trobeu que «els dos bàndols» estan clarament definits i representats en la novel·la?

MATERIAL EXTRA

Jaume Cabré
«Qui sóc i per què escric»

Sovint m'han preguntat per què escric. Al principi contestava amb evasives, perquè ni jo ho sabia, o, si de cas, tenia la temptació d'etzibar un discurs més o menys solemniàl sobre el fet literari. Ara, quan m'ho pregunten, em quedo amb les evasives però, al mateix temps, amb alguns elements de clarificació personal, perquè arriba un moment que m'adono que l'escriptura és, per a mi, un acte necessari de la mateixa manera que fa temps que ho és la lectura. Una cosa sí que la tinc clara: he arribat a l'escriptura a través de la lectura. Com a lector, obrir un llibre es converteix en l'acceptació de la invitació que en fa l'autor a entrar en el món de les seves reflexions i dels seus plantejaments estilístics. De la mateixa manera, escriure, per a mi, és la possibilitat de posar en ordre la meua vida interior i abocar, amb l'ajut de la gran metàfora que és la literatura, allò que penso, que m'amoïna, que temo, que espero, que m'alegra o m'entristeix. Amb un gran avantatge afegit: el mitjà que faig servir, el llenguatge, em permet un plantejament estètic que em plau cada vegada més. Els fonemes, els mots, les frases, els paràgrafs, són materials palpitals, vius, que s'encadenen i adquireixen ritme i cadència propis i que, aquest és el miracle, adquireixen significat per ells mateixos.

Periòdicament a totes les literatures, s'enceten polèmiques sobre el nivell de qualitat literària del moment. I de manera fatal, s'estableixen dues posicions polaritzades: la dels que defensen que anem abocats al fracàs perquè tota la producció del moment és irrellevant, i la dels que consideren que no hi ha per tant i, fins i tot, esgrimeixen obres i noms concrets per evidenciar que hi ha qualitat. Més d'una vegada m'han invitat a participar activament en aquestes polèmiques però, encara que les considero útils (tota revisió és bona), també les considero estèrils per raons de caire personal que m'impedeixen introduir-m'hi. En parlo ara perquè tenen molt a veure amb la meua manera d'entendre la praxi literària.

Per a mi escriure és dubtar. Jo no em considero en possessió de cap veritat. Si de cas, en possessió d'opinions. Però en una polèmica, les posicions se

simplifiquen i arriben a adquirir categoria de dogma. Això, personalment, em molesta. No crec que sigui just comparar corpus literaris que s'estan fent, que s'estan construint, amb corpus literaris acabats, païts i resituats en el seu context històric amb la facilitat que dóna el pas del temps per «recordar» només els punts àlgids de tota aquesta producció que ha acomplert el seu cicle i que ha estat ja analitzada pels estudiosos. Per altra banda, tampoc no estic satisfet amb gran part de la producció literària actual tot i que reconec que està més exposada a l'anàlisi a partir només de gustos personals dels consumidors. A més, l'èxit o el desastre de vendes pot influir en les valoracions, cosa que no passa quan ens referim a un llibre publicat fa seixanta anys. Vull dir que no em sembla pertinent «comparar» *Solitud* amb *Ventada de morts* o les *Estances* amb *En quarantena* o *L'edat d'or*. (Poso exemples d'obres que valoro molt, per no picar-me els dits). També s'esdevé que, en una polèmica d'aquest caire, es polemitzar molt a partir dels gustos personals del polemista. Atesa aquesta experiència, comprenc molt bé que allò que escric agradi a uns, desagradi a uns altres i deixi indiferents a uns tercers. És lògic. Però com els escriptors (els creadors, en general) tenim la cua de palla, desenfoquem les coses i ens és difícilíssim destriar les raons objectives de les manies personals, de les estratègies editorials, dels mandarinismes individuals o dels gustos del moment. És molt difícil ser objectiu. Per mi, ho deia abans, escriure és dubtar. És exposar les pròpies vacil·lacions i esperances; és una manera de viure. Crec que el temps anirà fent el seu sedàs i mentrestant em limito a trobar temps (personal) per enfrontar-me amb el full en blanc o a mig escriure, que és el que de debò m'apassiona.

He fet aquesta marrada per deixar clar al lector que m'hagi seguit fins aquí, que no estic gaire predisposat a fer una valoració personal de la meua obra, cosa que, més o menys veladament, se'm demana en aquesta introducció.

El que sí que puc fer és un repàs descriptiu de com han anat les coses. Des del moment que «em vaig trobar escrivint» (va ser una mena d'epifania: vaig descobrir que una bona audició musical, una bona lectura, una bona pel·lícula, una bona conversa, una bona experiència, m'abocaven al paper), he gastat moltes, moltíssimes hores en aquesta activitat. Amb una estranya fe (jo, que sóc molt insegur) en allò que estava fent. Els primers tres o quatre anys els vaig passar escrivint, buscant els elements tècnics o estilístics que m'ajudaven a expressar allò que volia dir, llegint i rellegint autors que m'arribaven al cor per trobar-los la seva espurna màgica, allò que en els seus escrits em seduïa. I llançant molt de paper. Vaig publicar un parell de llibres de narracions dels quals ara n'estic molt allunyat, sobretot del primer. En aquells moments, recordo, tenia molt d'interès a guardar les distàncies amb allò que escrivia. Em feia por que em taquessin els esquitxos del que escrivia. Per causa d'un descontentament íntim, vaig decidir canviar d'actitud i comprometre'm amb allò que escrivia. Això va ser amb la primera novel·la breu, que és la història d'un bandoler de mitjan segle passat que és un heroi però té por. El llibre es diu *Galceran, l'heroi de la guerra negra* i, tot i la seva brevetat, vaig trigar força

temps a donar-lo per bo. Darrerament, n'he fet una revisió a fons. Amb *Galceran...* em vaig sentir més implicat amb el que escrivia. Em trobava bé construint un personatge amb contradiccions i situant-lo en un paisatge de la meva infantesa. Al marge de l'hipotètic valor objectiu de la novel·la, hi reconec una inflexió en la meva actitud respecte al que feia. Després va venir *Carn d'olla* (1978), també en la mateixa línia d'implicació. És una novel·la que recordo amb enyorança. Quan estava acabant *Carn d'olla*, em va aparèixer l'embrió del que serien els tres llibres de Feixes; però abans vaig voler esbandir del cap una idea que m'obsessionava i, en cosa d'un any i escaig vaig escriure *El mirall i l'ombra* (1980), una novel·la que ha passat tan desapercibuda que quasi la puc considerar clandestina. Mentrestant, un conte breu, de cinc línies, que parlava de monges i vampirs en un balneari i que havia escrit tres o quatre anys abans, anava creixent dins meu. Llavors jo vivia a Vila-real i feia de professor al seu Institut de Batxillerat. Allà vaig escriure *Luvowski o la desraó*, que és una novel·la breu sobre aquesta atmosfera de balneari que m'obsessionava. És una història d'amors i egoïsmes amb un rerafons musical i que es va convertir en el motiu constructor del cicle de Feixes. Crec que a partir d'aquests moments ja no he pogut deixar de concebre l'escriptura com un compromís d'implicació personal amb la història que escric, la llengua que faig servir i el fet artístic en general; a partir d'aleshores m'adono que no «redacto» les novel·les sinó que les vaig «vivint». Potser per això trigo força temps a enllestir-les. Durant sis anys em vaig capbussar al món que, a poc a poc, es va anar convertint en *Fra Junoy o l'agonia dels sons*. Durant la gestació d'aquesta novel·la, una fase que es referia a la família d'una monja em va portar a fer un parèntesi de dos anys que es va convertir en *La teranyina*. Llavors començava a tenir clar que tot el que estava explicant s'havia de resoldre en tres llibres diferents però relacionats. El resultat va ser *La teranyina* (1984), *Fra Junoy o l'agonia dels sons* (1984), i *Luvowski o la desraó*, publicat dins de *Llibre de preludis* (1985). Recordo perfectament que quan vaig decidir que havia acabat *Fra Junoy...* i la vaig treure del meu interior, vaig viure una sensació de buit psíquic i físic que em va espantar.

A partir d'aquest moment vaig començar a col·laborar amb Joaquim M. Puyal als seus programes de TV, cosa que em va anar portant, paulatinament, a deixar la feina de professor i a un canvi d'orientació professional. En aquesta nova etapa personal he viscut una altra novel·la, *Senyoria* (1991), que he elaborat al llarg de cinc anys i escaig. També en acabar-la i allunyar-la de mi em vaig sentir desemparat, com si em faltés alguna cosa difícil d'explicar.

Ara torno a tenir una boira al cap, un parell de centenars de planes escrites, un personatge, una atmosfera, un embrió argumental i, sobretot, moltes ganes d'elaborar-ho i continuar explicant-me escrivint. Confesso que, a més del tracte amb les persones, la literatura és una de les meves raons de viure, és una manera d'estimar. Si no ho veiés així, estic segur que no dedicaria tant d'esforç i tant de temps de la meua vida a aquesta aventura. No tindria sentit. Sé que el

que faig pot plaure o no; i que prenent-m'ho com m'ho prenc, me l'estic jugant. Però no ho sabria fer d'una altra manera.

Jaume Cabré, 1993.